

การพัฒนานวัตกรรมจากแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ: กรณีศึกษาสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

นลินี เรืองฤทธิศักดิ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

บทคัดย่อ

ยุคปัจจุบัน คนไทยให้ความสนใจด้านสุขภาพเชิงป้องกันมากขึ้น หลังเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 และมีการเตรียมพร้อมรับมือเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลต่อการใช้ชีวิต และมุมมองด้านสุขภาพของผู้คนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มกิจกรรมทางกาย การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และการดูแลสุขภาพใจ เพื่อตอบสนองความต้องการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพะ “นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ” เป็นหนึ่งในกลไกที่มีบทบาทสำคัญมากขึ้น ในการสร้างความตื่นตัว และตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพในมิติต่างๆ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพที่เชื่อมโยงกับการพัฒนานวัตกรรม ตัวอย่างผลงานนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพจากการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และแนวทางการพัฒนานวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ด้วยการศึกษาปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบและเป็นแนวทางขับเคลื่อนไปสู่ภาพอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม; การสร้างเสริมสุขภาพ; นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ; ภูมิบัตรรอดตา

วันรับ: 17 พ.ค. 2567

วันแก้ไข: 14 มิ.ย. 2567

วันตอบรับ: 17 มิ.ย. 2567

บทนำ

ปัญหาสุขภาพต่างๆ จากการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลต่อสุขภาพโรคติดต่ออุบัติใหม่ โรคติดต่ออุบัติซ้ำ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคไม่ติดต่อจากพฤติกรรมสุขภาพ และการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้สุขภาพไม่ว่าจะเป็นสุขภาพกาย จิต ปัญญา และสังคม มีความซับซ้อน ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขได้ระบุถึง แนวโน้มและความท้าทายต่ออนาคตระบบสาธารณสุขไทย 6 ประการ⁽¹⁾ ได้แก่ (1) แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุ (ageing society) ที่มีโอกาสเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและ มีภาวะทุพพลภาพเพิ่มขึ้นตามวัย (2) แนวโน้มความเป็นเมือง (urbanization) ที่กำลังพัฒนาไปสู่เมืองอัจฉริยะ

(smart city) ในอนาคต (3) แนวโน้มการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 อันเป็นการมุ่งไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยี สูงมากขึ้น กระแทกกับงานในอนาคต และมีการพัฒนา เศรษฐกิจแบบใหม่ (4) แนวโน้มด้านสุขภาพจากการป่วย ด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (non-communicable diseases; NCDs) เพิ่มขึ้น ประกอบกับประชาชนให้ความสำคัญกับ สุขภาพเชิงป้องกัน มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ และดูแล พฤติกรรมสุขภาพของตนเองและครอบครัวมากขึ้น (5) แนวโน้มความยากจนและความเหลื่อมล้ำสูงขึ้น ประเทศไทยยังมีครัวเรือนยากจนเรื้อรัง และความเหลื่อมล้ำ ในมิติต่างๆ ทั้งในด้านรายได้ ทรัพย์สิน และเชิงโครงสร้าง ของพื้นที่ด้านความเป็นเมืองสูง และ (6) แนวโน้มทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพ-

ภูมิอากาศ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น การประสพ-ปัญหาขาดแคลนน้ำและภัยแล้งที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น และปัญหามลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะคนในเขตอุตสาหกรรมและเมืองใหญ่

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานและในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพและผลลัพธ์ทางสุขภาพด้วยเช่นกัน การพัฒนา “นวัตกรรม” ที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้าน “สุขภาพ” จึงไม่ได้หมายถึงการพัฒนา นวัตกรรมเพื่อต่อสู้กับโรคระบาด บริการด้านสุขภาพให้กับผู้ป่วยเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการพัฒนาแนวทางเพื่อดูแลสุขภาพในเชิงป้องกันก่อนเจ็บป่วยที่ต้องรักษา หรือสร้างเสริมสุขภาพด้วยเช่นกัน⁽²⁾ ที่ผ่านมามีการพัฒนา นวัตกรรมทางสุขภาพที่หลากหลาย อาทิ นวัตกรรมป้องกันและควบคุมโรค (preventive innovation) ในการจัดบริการ การป้องกันและควบคุมโรค นวัตกรรมการรักษาพยาบาล (curative innovation) นวัตกรรมฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย (rehabilitative innovation) และ นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพ (promotive innovation) เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เสริมสร้างการดูแลตนเองให้ลดการเกิดโรคต่างๆ⁽³⁾ และสนับสนุนกิจกรรม/เครื่องมือ โดยแนวทางและวิธีการสร้างนวัตกรรมสามารถนำหลากหลายกระบวนการมาปรับใช้ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา (research and development) การจัดการความรู้ (knowledge management) การคิดเชิงออกแบบ (design thinking) รวมไปถึงแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ (health promotion) โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพที่เชื่อมโยงกับการพัฒนานวัตกรรม และนำเสนอตัวอย่างผลงานนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพจากการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพ

การพัฒนานวัตกรรมจากแนวคิด การสร้างเสริมสุขภาพ

ปัจจุบันนวัตกรรมได้นำไปใช้กับบริบทด้านสุขภาพและสังคม ทำให้ความหมายของนวัตกรรมได้แปรเปลี่ยนจากการดำเนินงานในภาคธุรกิจไปสู่สิ่งที่แตกต่างออกไปเมื่อมองจาก

มุมมองด้านสุขภาพ โดยเฉพาะตามแนวคิด “การสร้างเสริมสุขภาพ” ตามกฎบัตรออตตาวาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (Ottawa Charter for Health Promotion) ที่กล่าวถึงกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมและพัฒนาสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น “นวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ” (health promotion innovation) จึงเท่ากับการพัฒนาและการดำเนินโครงการ นโยบาย และระบบการสร้างเสริมสุขภาพใหม่ หรือ ปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและปัจจัยกำหนดสุขภาพ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ สภาพการทำงาน อายุ และการพักผ่อน⁽⁴⁾

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้คำนิยามของนวัตกรรมในการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพ ดังนี้ “นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ” คือ แนวคิด กระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์บนฐานของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้เป็นผลงานที่นำไปสู่การแก้ปัญหา หรือพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพะ ช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ หรือส่งเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน⁽⁵⁾ โดยมีกระบวนการขับเคลื่อน นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับผู้รับทุน และภาคีเครือข่ายในการค้นหาวิธีการใหม่ จากข้อบกพร่องในการแก้ไขปัญหาเดิมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง การแก้ปัญหาสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพและสุขภาพะ โดยนวัตกรรมเป็นได้ทั้งกระบวนการ วิธีการ สิ่งประดิษฐ์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมืองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เป็นสิ่งใหม่ (new things) ซึ่งในที่นี้คือไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน หรือเคยทำมาแล้วในอดีต แต่นำมาพัฒนาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม (2) สร้างคุณค่าที่มีประโยชน์ (value) สามารถช่วยแก้ไขปัญหาสุขภาพ และ (3) ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (sustainable change) ซึ่งมุมมองของ สสส. ใช้ นวัตกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพใน 3 แนวทาง⁽⁶⁾ คือ

1. การใช้ นวัตกรรมเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เช่น ลดการสูบบุหรี่ ลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลดการเกิดอุบัติเหตุ ลดความกังวลทางจิตใจ
2. การใช้ นวัตกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ เช่น เสริมสร้างการบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะ อาหารปลอดภัย

อาหารที่ไม่ก่อให้เกิดโรค เสริมสร้างการมีกิจกรรมทางกาย/ ออกกำลังกาย เสริมสร้างการดูแลตนเองให้ลดการเกิดโรคต่างๆ พัฒนานโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

3. การใช้นวัตกรรมเพื่อสนับสนุนกิจกรรม/เครื่องมือ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจร่างกาย การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารเพิ่มความปลอดภัย ดังภาพที่ 1

นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพประเภทต่างๆ สามารถนำมาใช้ในบริบทตามกฎบัตรรอตตาวาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ จากกิจกรรมหลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (2) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (3) การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล และ (5) การปรับระบบบริการสุขภาพ⁽⁷⁾ ที่ได้จำแนกการดำเนินงานที่ครอบคลุมหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระหว่างบุคคล ชุมชน องค์กร สิ่งแวดล้อม และนโยบาย รวมทั้งเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาในแต่ละระดับได้ว่าควรเลือกพัฒนานวัตกรรม หรือขับเคลื่อนการทำงานในระดับใด และจะมีผลกระทบไปถึงปัจจัยอื่นๆ ได้ผนวกกับการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเทคโนโลยี เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดนวัตกรรมไม่ว่าจะเป็น “นวัตกรรมผลิตภัณฑ์”

(product innovation) จากสิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น หรือเป็นสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ “นวัตกรรมกระบวนการ” (process innovation) ในการปรับเปลี่ยนแนวทาง หรือวิธีการดำเนินงาน หรือการให้บริการในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างออกไปจากเดิม “นวัตกรรมเชิงนโยบาย” (policy innovation) ซึ่งเป็นการออกแบบหรือสร้างกระบวนการทางนโยบาย (policy process) โดยการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น รัฐ เอกชน ภาคการศึกษา สื่อมวลชน ประชาสังคม ฝ่ายความมั่นคง การเมือง เข้ามาออกแบบและสร้างกระบวนการนโยบายร่วมกัน⁽⁸⁾ และ “นวัตกรรมทางสังคม” (social innovation) ในการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต⁽⁹⁾ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพที่สร้างเสริมให้บุคคลมีการปฏิบัติและการพัฒนาสุขภาพ ตลอดจนจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และ/หรือการใช้ประโยชน์ ดังตารางที่ 1

การพัฒนานวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ใช้กลวิธีเดียวกับการพัฒนานวัตกรรม โดยเริ่มต้นจากปัญหาที่พบ นำไปสู่ความพยายามแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างนวัตกรรมขึ้น เพื่อพัฒนาการทำงานหรือระบบขึ้นมาใหม่ และทดลองใช้นวัตกรรมนำไปปรับปรุงและพัฒนาจนสามารถแก้ไขปัญหา

ภาพที่ 1 มุมมองของ สสส. ในการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ

เพิ่มปัจจัยเชิงบวก

เช่น เพิ่มการกินอาหารที่ดี เพิ่มออกกำลังกาย การนอน



ยับยั้งปัจจัยเชิงลบ

เช่น ลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ลดการสูบบุหรี่ ลดอุบัติเหตุทางถนน



สร้างความตระหนัก

เช่น ความเข้าใจปัญหาสุขภาพจิต การให้ข้อมูล ความรู้ด้านสุขภาพ



ตารางที่ 1 ตัวอย่างนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เชื่อมโยงกับกฎบัตรอตตาวาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ

กฎบัตรอตตาวา เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ	ตัวอย่างนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โดย สสส. และภาคีเครือข่าย
1. การสร้างนโยบายสาธารณะ เพื่อสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - การผลักดัน พ.ร.บ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 - การสนับสนุนการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาล (sugar-sweetened beverages tax) - การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ งานบุญประเพณีและเทศกาลปลอดเหล้า - การขับเคลื่อนผลักดัน พ.ร.บ.การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการตั้งครรภในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 - มติมหาเถรสมาคม มติที่ 191/2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพะ - เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนด้านการส่งเสริมสุขภาพ
2. การสร้างสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - City Lab พื้นที่สุขภาวะใกล้บ้าน การเปลี่ยนพื้นที่ว่างในชุมชนพื้นที่ไม่ได้ใช้งาน ให้กลายเป็นพื้นที่ชวนขยับร่างกาย เอื้อกับการมีสุขภาพที่ดี - โครงการ “ที่อยู่อาศัยคนละครึ่ง” การจัดบริการที่อยู่อาศัยและความช่วยเหลือฉุกเฉินบนฐานการมีส่วนร่วมของคนไร้บ้านในรูปแบบแชร์ค่าเช่า - Cofact แพลตฟอร์มภาคประชาสังคม ตรวจสอบ “ข้าวปลอม-ข้าวลวง” - องค์กรสวมหมวกนิรภัย 100% ต้นแบบการลดอุบัติเหตุจากรถของสถานประกอบการ
3. การเสริมสร้างชุมชน ให้เข้มแข็ง	<ul style="list-style-type: none"> - กลไกการจัดการในชุมชนหรือหมู่บ้าน “สภาผู้นำชุมชน” โดยแกนนำจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ - ระบบข้อมูลตำบลโดยการสำรวจ (Thailand community network appraisal program: TCNAP) เครื่องมือเก็บข้อมูลสำคัญของตำบล ระดับบุคคล และครอบครัว และระดับกลุ่มและชุมชน - ระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้รับการปรึกษา ไปจนถึงการเป็นผู้ดำเนินการดำเนินการด้านนโยบายและโครงการที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ตัวอย่างนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เชื่อมโยงกับกฎบัตรอตตาวาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (ต่อ)

กฎบัตรอตตาวา เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ	ตัวอย่างนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โดย สสส. และภาคีเครือข่าย
4. การพัฒนาทักษะ ส่วนบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบ “Persona Health สื่อเฉพาะคุณ” ระบบคลังข้อมูลสุขภาพเฉพาะบุคคลในการส่งต่อข้อมูลและแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพให้ประชาชน - แอปพลิเคชันसानสุข ติดตามพฤติกรรมสุขภาพองค์รวม - เน็ตป้ามา (Net PAMA) หลักสูตรออนไลน์สอนเทคนิคการปรับพฤติกรรมเด็กเชิงบวก - ชุดความรู้ในการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย - ห้องเรียนผู้ฝัน แนวทางการจัดกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อเตรียมรับมือสถานการณ์ที่มีค่าฝุ่นละอองที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ - แอปพลิเคชัน DoctorMe แอปพลิเคชันเพื่อการดูแลสุขภาพด้วยตนเองเบื้องต้นเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยหรือต้องการการปฐมพยาบาล - เว็บไซต์บทเรียนออนไลน์ NCDs School สำหรับผู้ป่วยและผู้ดูแล เกี่ยวกับโรคเบาหวาน โรคไต และโรคหัวใจ - Brain Check เกมตรวจสุขภาพสมองคัดกรองโรคอัลไซเมอร์
5. การปรับระบบบริการ สุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายวิชาชีพแพทย์ในการควบคุมการบริโภคยาสูบ - ระบบสารสนเทศเพื่อเฝ้าระวังการละเมิดกฎหมายควบคุมยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (tobacco & alcohol surveillance system: TAS) - การปรับบริการตามรูปแบบบริการปฐมภูมิเน้นการจัดการสุขภาพตนเองและสร้างความรอบรู้ทางสุขภาพ สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงตามหลัก patient journey, care pathway mapping และ population management - การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กลไกเกม (gamification) เพื่อเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน ด้วยการใช้อีการ์ดเกม - การขับเคลื่อน “ระบบสุขภาพอำเภอ” (district health system) ระบบการทำงานด้านสุขภาพ บูรณาการการบริหารจัดการระหว่าง การแพทย์และภาคส่วนต่างๆ ภายในอำเภอและจังหวัด - คลินิกฟ้าใส คลินิกทันตกรรมช่วยเลิกบุหรี่ - การนัดกดจุดสะท้อนเท้าเพื่อลด ละ เลิก บุหรี่

ที่พบได้จริง และตั้งอยู่บนฐานความร่วมมือ และการดำเนินการหลายภาคส่วน โดยสามารถนำนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพประเภทต่างๆ มาใช้ภายในและผ่านบริบทที่แตกต่างกัน

สรุป

“นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ” เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ และมีความหลากหลายตั้งแต่แนวคิดเชิงประเด็น เชิงชุมชน เชิงองค์กร เชิงกระบวนการทำงานตามบริบทการทำงานของ สสส. จึงไม่สามารถจำกัดได้เพียงแค่สิ่งประดิษฐ์หรือกระบวนการ หรือบริการ⁽¹⁰⁾ การคิดค้นนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพจะช่วยแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ต่างๆ ทั้งที่ยังแก้ไขไม่ได้ รวมถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เพราะสุขภาพที่ดี ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

แนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพในอนาคต จำเป็นต้องจับตาดำเนินขับเคลื่อนสำคัญ (driving forces) ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบและเป็นแนวทางขับเคลื่อนไปสู่ภาพอนาคต ได้แก่ การตื่นรู้ด้านสุขภาพ (health actualization) จากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ระบบสาธารณสุขเชิงรุก (proactive public health system) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนระบบสุขภาพที่เหมาะสม

ทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นฐาน เชิงบริการ เชิงบุคลากร และเชิงระบบการเงิน การตอบสนองต่อวิกฤตสาธารณสุข (public health crisis and response) จากการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ ภูมิอากาศ การเพิ่มจำนวนของผู้ป่วยโรค NCDs ที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม การออกแบบพื้นที่เพื่อสุขภาพและสุขภาวะ (healthy space and wellness design) การออกแบบพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ความก้าวหน้าด้านการดูแลสุขภาพ (healthcare advancement) จากการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาอุปกรณ์ทางการแพทย์ การรักษาที่ทันสมัย แนวทางการดูแลสุขภาพในรูปแบบใหม่ การดูแลสุขภาพแบบจำเพาะรายบุคคล (personalized healthcare) และแนวทางการดูแลสุขภาพที่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล⁽¹¹⁾

การสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ จุดประกายให้เกิดการคิดใหม่ทำใหม่เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน ชี้นำให้เห็นภาพสังคมสุขภาวะครบทั้ง 4 มิติ จะเป็นหนึ่งในกลไกที่มีบทบาทสำคัญมากขึ้น ทำให้สังคมตระหนักว่า อยากรอให้ร่างกายเสื่อมเสียแล้วค่อยมาซ่อมสุขภาพ แต่มาสร้างเสริมสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรงเพื่อป้องกันโรค ซึ่งจะลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ลดการสูญเสียของประเทศ⁽¹²⁾

เอกสารอ้างอิง

1. กองยุทธศาสตร์แผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. ภาพอนาคตระบบสาธารณสุขไทย (Thailand health care system foresight). นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์แผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข; 2566.
2. เนตรธิดา บุนนาค. 10 ตัวอย่างนวัตกรรมดูแลสุขภาพในยุคโควิด-19 ระบาด [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [สืบค้นเมื่อ 15 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://www.sdgmovement.com/2021/03/03/10-healthcare-innovations/>
3. อำนวย ธัญรัตน์ศรีสกุล. นวัตกรรมทางสุขภาพ (health innovation). วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ 2561;1(1):58-64.
4. Smith AJ. What constitutes health promotion innovation?. Health Promotion Journal of Australia 2022;33(2):307-541.
5. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. คู่มือนิยามศัพท์ของ สสส. ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2566.
6. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โอเดียเปลี่ยนโลกฝีมือเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2561.

7. World Health Organization. Health promotion action means [Internet]. [cited 2024 May 15]. Available from: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference/actions>
8. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. Policy innovation นวัตกรรมเชิงนโยบาย รากฐานของการพัฒนาประเทศ [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 14 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://www.nia.or.th/Policy-Innovation-SITE2023>
9. สถาบันวิทยาการนวัตกรรม. Social Innovation นวัตกรรมเพื่อสังคม 101 [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 14 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://moocs.nia.or.th/course/social-innovation>
10. A day. ‘นวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ’ คืออะไร ทำไมประเทศไทยต้องเร่งเดินเครื่องสร้างให้เกิดขึ้น ร่วมค้นคำตอบกับ ดร.ณัฐพันธุ์ ศุภกา [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 16 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://adaymagazine.com/health-promotion-innovation/>
11. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. อนาคตสุขภาพและสุขภาวะสังคมไทย พ.ศ. 2576 [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 16 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://www.nia.or.th/bookshelf/view/253>
12. Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. สสส. บัณฑิตกรุ่นใหม่หัวใจสุขภาพะ 250 ทีม แข่งนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพ [อินเทอร์เน็ต]. [สืบค้นเมื่อ 16 พ.ค. 2567]. แหล่งข้อมูล: <https://www.hfocus.org/content/2023/11/29108>

Development of Innovations using Health Promotion Concept: a Case Study from ThaiHealth Promotion Foundation

Nalinee Ruangrittisak

Thai Health Promotion Foundation

Abstract

Currently, Thais are paying more focused on healthy living habits to prepare for a healthy future. After the outbreak of COVID-19 and preparation for entering a fully aging society, affect to increasing physical activity, having nutritious food and managing stress and care for mental health. “Health Promotion Innovation” is becoming a key mechanism in this movement, for raising awareness about the importance of holistic health. This article explores how innovation connects with health promotion, showcasing examples from the Thai Health Promotion Foundation. It also provides guidance on developing health promotion innovations, emphasizing the driving forces that will shape the future of this field.

Keywords: development of innovation; health promotion; health promotion innovation; Ottawa Charter